

вокального слуху проходить у шість етапів, де кожний із них має послідовні стадії. Результатами етапів є: *першого* - сформованість слухо-рухових уявлень вокального слуху; *другого* - сформованість рухо-слухових уявлень вокального слуху; *третього* - сформованість емоційно-рухових уявлень вокального слуху; *четвертого* - сформованість слухо-емоційних уявлень вокального слуху. В процесі *п'ятого і шостого* етапів розвитку вокального слуху відбувається синтезування і будування цілісно-складової послідовності завершених слухо-рухових уявлень вокального слуху; процес розвитку вокального слуху є досить тривалим і відповідає педагогічному принципу наступності, безперервності і чіткої відповідності віковим особливостям; вікові можливості молодших школярів дають змогу починати повноцінний розвиток у них вокального слуху; у молодшому шкільному віці відповідно їх психофізіологічним, анатомічним, фізичним і морфологічним особливостям можливо повноцінно формувати лише перший етап розвитку вокального слуху, який є основою і важливою умовою для подальшого розвитку їх вокального слуху і вдосконалення його до високого рівня якості.

Література

1. Андрійко О.І. Формування музично-ігрових рухів скрипаля // Теорія та методика мистецької освіти. – К.: НПУ, 2003. – С. 102 – 107.
2. Ворожцова О.А. Музыка и игра в детской терапии. – М.: Институт терапии, 2004. – 96 с.
3. Максименко С.Д., Саловієнко В.О. Загальна психологія. – К., 2001. – 255 с.
4. Морозов В.П. Теория резонансного пения. – М., 2002. – 494 с.
5. Науменко С.І. Психологія музичності та її формування у молодших школярів. – Київ: КДП, 1993. – 157 с.
6. Розовик Л. Психомоторика дитини. – К.: Главник, 2005. – 112 с.
7. Стулова Г.П. Хоровой класс. – М.: Просвещение, 1988. – 118 с.
8. Ростовський О.Я. Методика викладання музики в початковій школі. – Тернопіль, 2001. – 215 с.
9. Шацкая В.Н. Детский голос. – М.: Педагогіка, 1970. – 227 с.

ТРАДИЦІЇ ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВОКАЛЬНО-ХОРОВОЇ ШКОЛИ КИТАЮ

Линь Хай

Інститут мистецтв НПУ імені М.П. Драгоманова

Анотація. Стаття розкриває давні традиції та значення співацької діяльності в Китаї. Також охарактеризовані сучасні тенденції розвитку китайських вокально-хорових шкіл.

Ключові слова. вокально-хорова школа, традиції, сучасні тенденції, співацька діяльність.

Анотация. Линь Хай. Традиции и современные тенденции развития вокально-хоровой школы Китая. Статья раскрывает вековые традиции и значение певческой деятельности в Китае. Также охарактеризованы современные тенденции развития китайских вокально-хоровых школ.

Ключевые слова. вокально-хоровая школа, традиции, современные тенденции, певческая деятельность.

Annotation. Lin Hau. The article reveals ancient traditions and significance of singing activities in China. The modern tendencies of development of Chinese vocal-choral schools are characterized as well.

Key words: vocal and choir school, tradition, modern tendencies, singing work.

Постановка проблеми. Ефективність функціонування вокально-хорової школи багато в чому залежить від особистості диригента, від рівня його підготовки у вищій школі мистецької освіти. Тому одним з основних завдань є вивчення вікових традицій свого народу та визначення засобів їх збереження й використання на сучасному етапі розвитку вокально-хорового мистецтва Китаю. Адже проблема вивчення китайської вокально-музичної культури є актуальною у зв'язку з тим, що на сучасному етапі ця сфера остаточно сформувала свої професійні ознаки.

Основним завданням вивчення питань розвитку національної вокально-хорової школи Китаю є усвідомлення процесів, що обумовили повернення до традицій вітчизняного виконавського вокально-хорового мистецтва на новому якісному рівні. Одним із шляхів рішення цієї проблеми може стати ретельне вивчення досвіду китайської вокально-хорової школи, зокрема, узагальнення обов'язкових канонів традиційного народного й професійного мистецтва. Вагомість досягнень вокально-хорової школи Китаю й роль, що вона зіграла у формуванні музичної культури країни, повною мірою засвідчує актуальність ретельного вивчення цієї проблеми [6, 15].

Вокально-хорова національна школа завжди спрямована на певний світогляд, і при цьому вона вносить свої корективи в розуміння художньо-естетичних явищ і тенденцій розвитку мистецької галузі. Знаходячись у постійному контакті з проблемами сучасності, вирішуючи художньо-естетичні, морально-етичні й індивідуально-психологічні питання, школа здійснює пошук нових засобів удосконалення своєї діяльності.

Аналіз досліджень та публікацій. Специфіка вокально-хорової школи Китаю привертає увагу як діячів музичної культури Китаю (Бай Юнь-шен, Ван Чао-вень, Лі Фан, Фан Дін-Тан й ін.) та дослідників з інших країн світу (В.Алексєєв, О.Васильченко, В.Виноградов, Р.Грубер, М.Михайлов, Л.Сакетті,

М.Чудакі), так і музичних педагогів України (А.Болгарського, П.Ковалика, А.Лашенка, А.Мартинюка, П.Ніколаєнко, В.Федоришина та ін.). Але дослідження вокально-хорової культури Китаю до цього часу залишаються обмеженими. Численні спроби вивчення особливостей китайської вокально-хорової культури найчастіше обмежуються виокремленням деякої інформації з історії та теорії розвитку музичного мистецтва в Китаї. Вокально-хорове мистецтво, що є найбільш поширеним у Китаї, досі залишається мало дослідженим.

Метою статті є історико-теоретичне осмислення особливостей розвитку китайської вокально-хорової школи з позицій збереження вікових традицій та доцільне їх використання на сучасному етапі розвитку мистецького життя Китаю. Такий ракурс проблеми передбачає розробку теоретичних основ творчого розвитку національного вокально-хорового мистецтва в умовах функціонування китайської школи. Результати проведених музично-теоретичних досліджень свідчать про дбайливе ставлення науковців до надбань китайського вокально-хорового досвіду, до мистецьких традицій, до особистості музиканта, до засобів впливу творів мистецтва на свідомість людини, до проблем виховання школярів та молоді тощо.

Зберігаючи вікові традиції, китайська народна пісенна творчість завжди мала великий вплив на формування національної культури, на розвиток та збереження мистецьких традицій. Китайська народна пісня, котра зародилась в далекій давнині, й зараз зберегла велике різноманіття, адже вона відбиває різні сторони життя та відрізняється великим жанровим різноманіттям. Ще в період династії Чжоу, коли народні пісні й танці одержали високу оцінку, імператори призначали спеціальних чиновників, котрі старанно збирали народні вірші та пісні. Аналіз змісту китайської народнопісенної творчості дозволяв імператорам визначати настрої народних мас. Адже у такий спосіб китайська народна пісня значно вплинула на розвиток національної культури загалом та музики й літератури зокрема.

Аналізуючи специфічні особливості китайської народнопісенної творчості, необхідно зазначити, що маючи глибокі історичні корені, вона у

своїх кращих зразках відрізняється задушевною наспівністю, повнотою життєвих почуттів, різноманітністю сюжетів. Розвиваючись, в основному, на основі пентатонічного ладу, китайські народні пісні мають дуже широкий інтонаційний діапазон, що допускає рух мелодії не тільки по інтервалах секунди, терції, кварта, але і більш широких інтервалів. Це значно розширює коло мелодійних інтонацій і збагачує засоби музичної виразності, тим самим додаючи чудову своєрідність органічній структурі китайського народного мелосу. Усі ці народнопісенні властивості поступово акумулювалися в музичному середовищі, одночасно формуючи духовну ауру Китаю, його художньо-естетичне обличчя, палітру стилістичних, жанрових і образно-тематичних смаків у пісенному музикуванні, у всім різноманітті вокально-хорових жанрів.

Аналіз дослідженої літератури свідчить про те, що музикування у Китаї є невід'ємною рисою життя. Виконавські традиції та навички передаються від покоління до покоління. Любов до музики виражається в тому, що майже кожен китаєць з дитинства володіє нотною (цифровою) грамотою, уміє сольфеджувати та знає, як правило, багато старовинних та сучасних мелодій.

Отримані результати. Збереження традицій, їх примноження та музичних факультетів Пекінського, Шанхайського, Шандунського, Тяньцзинського та Сичуанського педагогічних університетів. Вокально-хорові заняття у цих навчальних закладах поєднують, в основному, досконале вивчення народнопісенної творчості є одним з основних завдань оволодіння співацькими навичками, музично-теоретичними знаннями, сольфеджіо, диригентською технікою, сприйняттям музичних творів та ін.

Підготовка керівників вокально-хорових колективів на музичних факультетах спрямована на розвиток у студентів поетичності, архітектонічної стрункості музичної форми, у якій продумані та виважені всі її складові, гармонійна урівноваженість всіх елементів хорової звучності. У виконанні вокально-хорових творів слід відчувати їх глибоке розуміння, багату тембральну палітру ансамблевого звучання, майстерну завершеність музичної

форми. Засвоєння такої концепції творчого акту передбачає виховання таких майбутніх фахівців, котрі будуть здатні в процесі практичної діяльності досконало опанувати виконавську майстерність. Специфіка виконавської діяльності полягає в тому, що це передусім кропітка робота над музичним твором. Лише глибоке вивчення змісту партитури, всіх виражальних засобів, за допомогою котрих композитор утілює свій задум, дає можливість виконавцю усвідомити поставлені перед ним завдання. У процесі цієї роботи тісно взаємодіють художньо-виконавські та технічні завдання. Тому технічні труднощі музичного твору не можна відокремлювати від художніх, бо вони теж є засобом повноцінного розкриття образного змісту музики [2, 152].

Вокально-хорове виконавство займає провідне місце у педагогічній освіті китайців, адже основою музичного виховання у початковій та середній школах Китаю займає співацька діяльність. Школярі здобувають основи музичних знань та розвивають свої музично-естетичні здібності на матеріалі народних пісень, котрі вони виконують колективно. Адже народна пісня є живою історією Китаю. В ній закладена народна мудрість, яку постійно пропагують китайські виконавці. Кожна велика історична подія відображена китайським народом у пісенній творчості. У ній міститься висока мудрість народу, знаходять своє відображення внутрішні творчі народні сили. Досліджуючи особливості музичної побудови китайських народних пісень, слід зазначити, що у своїй основі вони, в основному, одностайні. Але у сучасній китайській пісні не рідко зустрічається багатоголосся (зазвичай два голоси, а іноді три-чотири). Китайські композитори-піснярі створюють цікаві зразки таких пісень, а також роблять багатоголосні їх обробки, ґрунтуючись на європейській гармонічній системі, використовуючи характерні для китайської музики квартово-квінтові сполучення голосів [2, 115].

Значення впливу вокально-хорової музики на життя в древньому Китаї було грандіозним. Цей вплив розглядався як фантастичне явище, що здатне не тільки впливати на великі масиви слухачів, а й на природу. В численних легендах, що дійшли до нашого часу, розповідається про те, що знані вокалісти

своїм чудовим співом могли зупинити шалений вітер, приборкати жар сонця, під впливом цієї музики фантастичними темпами розвивалися живі організми, за короткий час проростали зерна, дивовижно збільшувались паростки [7, 15].

Необхідно відзначити велике історичне значення китайської народнопісенної творчості, що суттєво вплинула не тільки на розвиток національної музики, а й літератури. Прикладом цього є народні легенди, розповсюджені в епохи Хань і Вэй, вірші Танської та Сунської династій, музичні драми епохи Юань й ін. Усі вони були нерозривно пов'язані з народною піснею, що служила для багатьох великих поетів і драматургів джерелом безсмертних створінь. На творчість цих діячів безперечно впливала духовність народних пісень, різнобарвний світ почуттів і думок, котрі вони викликали. Багато жанрів народнопісенної творчості є своєрідним сплавом літературної та музичної творчості. Для переважної більшості китайських народних пісень характерне тяжіння до тонального центра, що у пентатонічних ладах визначається самою структурою звукоряду. Звичайно це чи тоніка, чи домінанта ладу. Часто мелодія починається з тоніки, а закінчується домінантою. Рідше – починається з домінанти, а закінчується тонікою. Поряд із піснями широкого інтонаційного розвитку китайський народ створив мелодії, що не виходять за межі звукоряду. Вони відрізняються великою емоційною виразністю й красою.

У китайській вокально-хоровій школі спостерігаються дві тенденції розвитку, що полягають у західній і національній манерах співу. Багатьох педагогів-вокалістів хвилює проблема, чи можна передати багатий емоційний зміст китайської вокально-хорової музики, використовуючи обидві манери співу? Деякі прогресивні китайські музикознавці вважають це можливим.

Однією з творчих проблем, які стоять перед китайськими композиторами-піснярами є вироблення нового національно-музичного стилю. Проблема взаємних стосунків та взаємної залежності європейського та китайського музичних стилів є центральною на сучасному етапі розвитку музикознавства Китаю. Звернення до форм багатоголосного співу спрямовує китайських

композиторів-піснярів у русло творчого опанування європейської гармонії та поліфонії. Однак, опанування європейської гармонічної системи не повинно призвести до втрати відчуття національної музичної мови, відмови від її національно-ладової побудови, до нівелювання музичного мислення та музичної мови китайських композиторів.

Отже, у висновках слід зазначити, що китайська вокально-хорова школа, знаходячись у постійному контакті з проблемами сучасності, стала об'єктивним явищем і реальністю культурно-художнього розвитку Китаю. Музично-художня діяльність китайської вокально-хорової школи, у якій під впливом національних ідей сформувалися її змістовні константи, стала допоміжною силою для розкриття культурних процесів, що відбувалися в минулому й відбуваються зараз в країні. Основними ознаками китайської вокально-хорової школи є зміцнені засоби уособлення наступності та спадковості професійних й музично-естетичних установок діяльності у сфері вокально-хорового мистецтва. Особливості розвитку національної вокально-хорової школи, її великого теоретичного потенціалу, дозволили простежити визначені культурологічні ознаки розвитку китайської національної культури.

Література

1. Алексеев В.М. В старом Китае. – М.: Музыка, 1958.
2. Василенко О.В. Музыкальные культуры мира. – М.: Изд-во Рос. университета дружбы народов, 2001.
3. Васильев Б.А. Китайский классический театр // Восточный театр. – Л., 1929. – С. 5 - 19.
4. Виноградова Е. Памятники мировой эстетической мысли // История эстетики. – Т. 1. — М., 1962. – С. 3 - 97.
5. Виноградов В.С. Музыка в КНР. – М.: Сов. композитор, 1959.
6. Михайлов М. Музыка Китая. – М., 1961.
7. Чулаки М. В новом Китае. – М.: ГМИ, 1954.

ВІКОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ГОТОВНОСТІ ПЕРШОКЛАСНИКІВ ДО МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Любар Р.О.

Криворізький державний педагогічний університет

Анотація. У статті висвітлюються проблеми вікових особливостей розвитку дітей шестирічного віку. Подано фізичні та психічні характеристики першокласників, розглядаються прийоми навчання співу застосовані на уроках музики в початковій школі.

Ключові слова. вікові особливості розвитку, фізичні та психічні характеристики, музичні здібності, прийоми навчання співу.